

Velkommen til Nes.

Kort Historie om gamle Nes Kirke

Nes Kirkeruin ligger ute på Nestangen, hvor Norges to største elver, Vormo og Glomma møtes. I området ved elvemøtet har det trolig vært bosetting så langt tilbake som for ca. 3000 år siden. Nabogården Ullershov var et sted med lange tradisjoner for dyrking av den norrøne guden ULL.

- derav navnet

Den første kirken her på neset var trolig en tre- eller stavkirke. Nåværende kirke ble bygd på 1100- tallet som en enkel langkirke i romansk stil. Under sjuårskrigen med Sverige ble kirken satt i brann i 1567, men gjenreist. Kirken ble i 1696 utvidet til korskirke. Etter et lynnedslag i 1854 ble kun ytterveggene tilbake og på grunn av rasfaren ble kirken denne gangen ikke gjenoppbygget. Noe av inventaret i den gamle kirken, bl.a. altertavlen, ble reddet, og befinner seg i dag i den nye Nes kirke som ble bygget i 1880.

I 60 år sto kirken utsatt for vær og frost, og murene og buene ble sterkt medtatt. I 1912 ble det tatt initiativ til å ta vare på kirkeruinene og kirkegården. Siden den gang har privat initiativ og offentlig bistand, fra i første rekke Riksantikvaren, bidratt til å sikre stedet. I dag inngår kirkeruinen i Nes Samlinger, sammen med Stein skole, Funnefoss Museum og Auli Mølle Museum.

Litt om Kulturlandskapet

Etter siste istid, for ca 8800 år siden var hele landskapet nokså flatt. Vannet har etter hvert ført bort jorda, forårsaket ras og formet landskapet. Jordarten er mest leire. Mot syd på Vormas vestsida ligger garden Haug ved Evja og Aamodt lenger syd. Nordvestover ser en oppover Vormo til Vormsund. På Glommas østside ser en Løken-gardene («Løkin» gammelnorsk som senere er blitt til Løken og kan bety grasslette for leik») og lenger syd Årnes ved komsiloen. Rett øst for tungen over elva er Hennisand med sandbanker. Bevekste elvetanger og sumpområde. Søyleformede einer og blomsterrike bakker setter sitt særpreg på landskapet.

Større kjente ras:

1729: Stort ras mot Vormo. Tok deler av garden og kirkegården. likkister fløt nedover elva, og visstnok ble to kister funnet og igjen gravsatt i Fet over 30 km lenger syd.

1737: 18. august raste hele daværende Nes-tungen ut. 1. november ble «Klokkerdumpa» dannet ved ras i sydøst mot Glomma.

1963: Ras i Perslia mot Vormo. Ca 3 dekar og i 100 m bredde ved elvekanten. Raset ble jevnet med bulldoser. Tydelig raskant synes herfra og nordvestover fra eldre ras mot Ullershovevja.

Litt om Dyre- og Fuglelivet

Nestangen med sitt varierte kulturlandskap og elvene Glomma og Vorma, gir grunnlag for et rikt og variert dyre- og fugleliv. Av dyrearter har rådyr, hare, rev og grevling fast tilhold i området. I gråor/heggeskogen er det på våren og forsommeren et yrende fugleliv. De mest vanlige fuglene som kan høres er rødstrupe, bokfink, løvesanger, rødvingetrost og svart-hvit fluesnapper. En rekke fuglekasser er hengt opp i krattskogen ut mot tangen og bedrer forholdene for ungfuglene. I de mer åpne områdene og på jordene kan gulspurv og lerce høres.

Vorma går vanligvis åpen om vinteren p.g.a. tilførsel av varmere bunnvann fra Mjøsa. Dette gjør at elva har stor betydning som overvintringsplass for bl.a. sangsvaner som kommer fra Sibir. I tillegg kan en rekke arter av ender og gjess sees i elva på denne årstiden.

Vannkvaliteten i Glomma og Vorma har vært varierende, men har bedret seg de senere åra og kan betegnes som relativt bra. Hovedproblemene har vært og er fortsatt for høye tilførsler av næringsstoffene fosfor og nitrogen som gir algevekst, samt periodevis stor tilførsel av leirpartikler som gir grumsete vann. Hovedkildene er utslipp fra befolkningen og avrenning av jordbruksområdene.

